

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2014. október 13.

ÉLELMISZER-IPARI ALAPISMERETEK

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2014. október 13. 14:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 180 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Fontos tudnivalók

A feladatokat figyelmesen olvassa el! A válaszokat az előírt módon adja meg!

A feleletválasztásos tesztfeladatnál javítani tilos, a javított válaszok nem értékelhetők!

A dolgozat elkészítéséhez szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép; körző, vonalzók használhatók.

A számítási feladatok megoldásához, ha kell, készítsen rajzos vázlatot, a megoldás tervezetét írja le, mert a feladatra adható pontszám egy része erre jár!

Tollal dolgozzon, a rajzokat ceruzával készítse!

Ügyeljen arra, hogy a lényegesebb részszámítások is nyomon követhetőek legyenek!

Figyeljen a megfelelő mértékegységek használatára!

Egyszerű, rövid feladatok

1. Jelölje, hogy az alábbi állítások igazak vagy hamisak! Írjon I (igaz) vagy H (hamis) betűt az állítások előtti kipontozott vonalra!

6 pont

- ..... Háromféle étolajat ismerünk: szűz-, hidegen sajtolt és finomított olajat.
- ..... A szója hüvelyes növény, lisztjének fehérjetartalma a 40%-ot meghaladja.
- ..... Az olaj leggyakoribb romlásos jelensége az avasodás. A folyamatot az E vitamin és a lecitin gyorsítja.
- ..... A margarin a zsírban oldódó vitaminok közül A-, E- és D-vitamint tartalmaz.
- ..... A margarinok között megkülönböztetünk vizes alapú és tejes alapú margarint.
- ..... A margarin zsír a vízben emulzió.

2. Írja a megfelelő betűt a kipontozott részre!

6 pont

- A. 1., 2., 3. igaz
- B. 1., 3. igaz
- C. 2., 4. igaz
- D. mind a 4 igaz

a.) Zöldségek táplálkozási jelentősége:

- magas víztartalmuk miatt könnyen emészthetők.
- lúgos kémhatást biztosítanak.
- fontos vitaminforrások.
- rosttartalmuk elősegíti a gyomor- és bélmozgást.

Választás:.....

b.) Káposztafélék jellemzője:

- ide tartozik a fejes káposzta, vörös káposzta, kelkáposzta, kínai és leveles kel.
- a levélzöldségek csoportjába tartozik.
- a káposztafélékhez tartozó vörös káposzta színét antocián adja.
- rosttartalmuk és vitamintartalmuk alacsony.

Választás:.....

c.) A gomba:

- az emberiség legősibb tápláléka.
- víztartalmuk 90% körüli.
- szárazanyagtartalmuk teljes értékű fehérjében gazdag.
- jelentős a C-vitamin tartalma.

Választás:.....

---

3. Döntse el a hőközléssel kapcsolatos állításokról, hogy igazak (I) vagy hamisak (H)! 4 pont

- a) Ha valamely anyaggal hőt közlünk, akkor ennek hatására a következőket érzékeljük:
- emelkedik a rendszer hőmérséklete. ....
  - a rendszer térfogata nem változik, de munkát végez a ráható nyomással szemben. ....
  - a rendszerben belső változás nem jön létre. ....
- b) A hőáram (Φ) időegység alatt közölt vagy elvont hőmennyiség (Q). ....

4. Döntse el az entalpiával kapcsolatos állításokról, hogy igazak (I) vagy hamisak (H)! 3 pont

- a) Entalpia:
- az anyag belső hőmérsékletét kifejező mennyiség. ....
  - megmutatja, hogy milyen hőmennyiségnek felel meg egy adott anyag esetében annak hőmérsékletében, halmazállapotában, belső szerkezetében bekövetkező változás. ....
- b) Az adott hőmérsékletre (t ; T) vonatkoztatott entalpiát (H) nevezzük fajlagos entalpiának (h). ....

5. Döntse el az alábbi állításokról, hogy igazak (I) vagy hamisak (H)! 6 pont

- a.) A molekuláris diffúzió: a diffúzió csak a molekulák hőmozgásának következménye. ....
- b.) Molekuláris diffúzió esetén a koncentrációkülönbség csökkenésével a diffúzió egyre gyorsabb lesz. ....
- c.) Az áramlásos diffúzió sokkal gyorsabb, de kevésbé irányítható folyamat, mint a molekuláris diffúzió. ....
- d.) A koncentrációkülönbség és a távolság hányadosát koncentrációesésnek nevezzük. ....
- e.) Egy kiválasztott keresztmetszetben adott idő alatt átdiffundált molekulák mennyisége fordítottan arányos a koncentrációeséssel, egyenesen arányos a diffúziós állandóval, a keresztmetszettel és az idővel. ....
- f.) A diffúziós állandó anyagi jellemző, amely megadja, hogy az adott anyagból időegység alatt, egységnyi keresztmetszeten, egységnyi koncentrációesésnél mennyi anyag diffundál át. ....

6. Párosítsa a fogalmakat a rájuk jellemző meghatározással! Írja a meghatározás előtti számot a fogalom után!

6 pont

1. Erős redukáló hatása gátolja a gyümölcskészítmények káros oxidációs folyamatait.
2. Ízjavító hatású, tartósító szerepe viszonylag kisebb.
3. Kis mennyiségben köti, nagy mennyiségben elvonja a szabadvizet a termékből.
4. A házi tartósítás elterjedt szere.
5. Elsősorban rothasztó baktériumok ellen hatásos, de ízesít is.
6. Vízfelvonással történő tartósítás.

Ecetsav: .....

Sózás: .....

Benzoésav: .....

Aszalás: .....

Citromsav: .....

Kénessav: .....

7. Egészítse ki a szöveget, írja a kipontozott helyre a hiányzó kifejezéseket!

3 pont

A szétválasztási feladatokat legolcsóbban ..... úton hajthatjuk végre. A ..... szétválasztás már költségesebb eljárás. Célszerű tehát ezt a sorrendet betartanunk. Ha nem sikerül tökéletesen a gravitációs ülepités, akkor a szűrés előkészítéseként iktassuk be a feldolgozásba, mert így jelentős mennyiségű ..... takaríthatunk meg.

8. Határozza meg, melyik művelet céljai az alább felsoroltak!

1 pont

- Az enzimműködés megszüntetése,
- mikroorganizmusok egy részének elpusztítása,
- a sejtfalak áteresztővé tétele,
- a szövetszerkezet fellazítása,
- a zavarosságot okozó anyagok főzés előtti kicsapátása.

.....

9. Kémcsövekben lévő halványsárga folyadékokról kell eldöntenie, melyik a méz, az étolaj és a fehérbor.

6 pont

Hogyan azonosítható a kémcsövek tartalma (ízlelésen és szagláson kívül), ha

- a) nem állt a rendelkezésre semmilyen segédeszköz? .....
- .....
- b) csak desztillált vizet használhatunk? .....
- .....
- c) kémiai módszerrel kell azonosítani a folyadékokat? .....
- .....
- .....

10. Többszörös választás:

6 pont

- A.** mind igaz
B. csak a c. igaz
C. b., c., d. igaz

Írja a megfelelő betűt a kipontozott részre!

A hőátadást befolyásoló tényezők:

- a.) a szilárd fal vastagsága.
b.) a hőátadó felület nagysága.
c.) a közeg és a fal közötti hőmérsékletkülönbség.
d.) a határréteg vastagsága és hővezetési értéke.

Választás: ....

A hőátadási tényező értékét javítja:

- a.) a közeg vastag csőben történő áramoltatása.
b.) a minél kisebb áramlási sebesség.
c.) ha turbulens áramlást, kényszeráramlást hozunk létre.

Választás: ....

A hőátadás sebességét meghatározza:

- a.) a határréteg vastagsága.
b.) a határrétegben létrejövő hővezetés.
c.) az áramlás (szabad vagy kényszeráramlás).

Választás: ....

11. Párosítsa a képletek betűjelét a fogalmakkal! Írja a kipontozott vonalra az egyenlet előtti betűt! **5 pont**

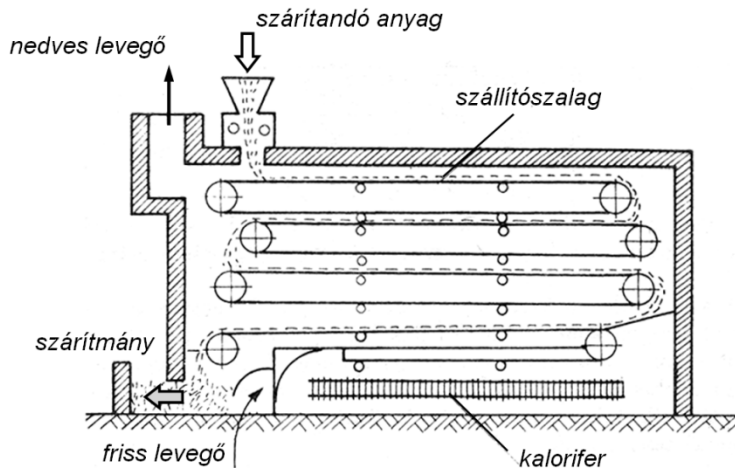
..... Közepes hőmérsékletkülönbség	A $\varphi = \frac{p_g}{p_t}$
..... Levegő relatív nedvességtartalma	B $\Delta h = c_p \cdot (t_2 - t_1)$
..... Aprítási fok	C $\Delta t_{köz} = \frac{\Delta t_1 - \Delta t_2}{2,3 \cdot \lg \left(\frac{\Delta t_1}{\Delta t_2} \right)}$
..... Fajlagos entalpiaváltozás (halmazállapot-változás nélkül)	D $F_c = m \cdot r \cdot (2 \cdot \pi \cdot n)^2$
..... Részecskére ható centrifugális erő	E $n = \frac{D}{d}$

12. Töltse ki a táblázat hiányzó adatait! **6 pont**

Fogalom	Jel	Képlet	Mértékegység
Tömegáram		m/t	
		$\frac{q_v}{A}$	m/s
	k		$\frac{W}{m^2 \cdot K}$
		4A/K	m
Ülepedésre jellemző Reynolds-szám			-
		$\frac{\Delta t_1 + \Delta t_2}{2}$	

13. Milyen berendezés látható a rajzon? Nevezze meg, majd az ábra tanulmányozása után a szöveg hiányzó kifejezéseit pótolja!

5 pont

Forrás: Papp László: Élelmiszeripari műveletek és gépek

A berendezés neve.....

A ..... szárítóban több ..... helyeznek el egymás fölött. A légáram ..... és hőfokát, valamint a szalagok mozgási sebességét úgy szabályozzák, hogy mire az anyag ..... valamennyi szalagon, a kívánt mértékig megszárad.

14. Jelölje a hűtésre és fagyasztásra vonatkozó igaz vagy hamis állításokat I vagy H betűkkel!

4 pont

- ..... A hőelvonás hatására a hőmérséklet csökkenése lassítja a mikroorganizmusok működését és szaporodását.
- ..... A hűtés során az élelmiszert $+1 - +4$ °C-ra, míg fagyasztásnál $-7 - -14$ °C-ra hűtik le.
- ..... A fagyasztást lassan kell elvégezni, mert ellenkező esetben a képződött jégkristályok méretei meghaladják a sejt méretét, és roncsolják a sejtfalat.
- ..... A gyorsfagyasztás lehetséges folyékony hűtőközeggel, áramló levegővel vagy elpárolgó hűtőközeggel.

15. Húzza alá, mitől nem függ a nyitott tartályból kifolyó folyadék kifolyási sebessége!
3 pont

- a.) A kifolyónyílás átmérőjétől (keresztmetszetétől).
- b.) A folyadékszint magasságától.
- c.) A folyadék sűrűségétől.
- d.) A tartály alakjától.

Szöveges számítási feladatok

1. Óránként mennyi zsiradék hőmérsékletét lehet 20 °C -ról 70 °C -ra emelni, ha a hőcserélő teljesítménye 150 kW ? A zsiradék fajhője $2,4\text{ kJ}/(\text{kg}\cdot\text{°C})$.
5 pont
2. Nyitott nagy felszínű tartályban a folyadék $2,1\text{ m}$ magasságú.
Milyen hosszú csövet építsünk a tartály aljához függőlegesen lefelé, hogy a folyadék $7,8\text{ m/s}$ sebességgel lépjen ki?
5 pont
3. Mennyi a tömegáram, ha a csővezetékéből 10 óra alatt egy $25 \times 5 \times 3\text{ m}$ -es medencét lehet megtölteni? A folyadék sűrűsége $1,2\text{ g/ml}$.
8 pont
4. Ellenáramú hőcserélőben levet 80 °C -ról 50 °C -ra hűtünk le, miközben a $4,2\text{ kJ}/(\text{kg}\cdot\text{°C})$ fajhőjű hűtővíz 20 °C -ról 40 °C -ra melegszik. A hőcserélő felülete 9 m^2 , hőátbocsátási tényezője $400\text{ W}/(\text{m}^2\cdot\text{°C})$. Óránként mennyi hűtővizet kell a hőcserélőbe vezetni? Rajzolja fel a számításhoz a hőfoklefutási diagramot is!
12 pont

témakör		a feladat sorszáma	maximális pontszám	elért pontszám	a témakör maximális pontszáma	a témakör elért pontszáma
Egyszerű, rövid feladatok	Alapfogalmak	1.	6		35	
		2.	6			
		3.	4			
		4.	3			
		5.	6			
		6.	6			
		7.	3			
		8.	1			
	Törvények, szabályok, összefüggések	9.	6		35	
		10.	6			
		11.	5			
		12.	6			
		13.	5			
		14.	4			
		15.	3			
Szöveges, számítási feladatok		1.	5		30	
		2.	5			
		3.	8			
		4.	12			
Az írásbeli vizsgarész pontszáma					100	

javító tanár

Dátum: .....

	pontszáma egész számra kerekítve	programba beírt egész pontszám
Egyszerű, rövid feladatok		
Szöveges, számítási feladatok		

javító tanár

jegyző

Dátum: .....

Dátum: .....